

FOGLALAT: Magyarország és Erdély; budapesti napló. papuraság. irodalmi ujdonságok; játékszíni krónika, 'sa't.; *Krassómege*: tisztújítási eredvény, 'sa't.; *Turócmege*: intézkedések nemzeti nyelvünk ügyében, tisztválasztás tartatása sürgettetik, a' szepesi nprépost diák levele visszautasították, 'sa't.; a' nagy-surányi angol-amerikai malmot fölggyújtották; abaujmegei hírek; zemplényi panaszok; vegyes házasság akadályoztatása Bösörményben lakhatással együtt; breznóbányai tüzvész; 'sa't.) Spanyolország (Madridban zendülési merény nyomtatott el; 'sa't.) Anglia (Sydenham l. Canadában meghalt; 'sa't.) Franciaország (az általános lefegyverzés még sem határozottatott el; 'sa't.) Oroszország (a' czár a' lengyelországi kormányzó tanácsot eltörlötte; 'sa't.) Külföldi elegyhir. —

Magyarország és Erdély.

Budapesti napló (Papuraság) A' helyét hitűek f. évi egyetemes gyűlésén Vay Miklós b. a' tiszántuli egyházkerület főgondnoka 's követe küldöji nevében levé azon indítványt: osztatnék meg az elnökség világi 's egyházi személyek közt. Az indítvány heves vitára szolgáltatott alkalmat; 's a' köztiszteltű Fáy és Nyáry mellett egyebek is erősen vitátk, hogy az elnökség megosztása papuraságra nyujtja utat, mi ellekuzik a' protestantismus szellemivel. Nem célja e' soroknak mutogatni: vajjon papuraságot — min én az egyházi dolgok kény 's kedv szerinti igazgatását értem, miután szoros értelemben helyzetünkél fogvást ama' nevezetet nem is vehetjük — nem gyakorolhat-e világi elnök is, 's elnökség, egyházi törvény szerint illet-e lelkészt; és lelkész — elnök gyakorolhatna-e papurasági befolyást, miután az elnök csak a' rendet tartja fel 's a' többség véleményit mondja ki, vagy ellenkezőleg mostani tökéletlen képviseleti rendszerünk mellett, midőn nincs határozat, hogy mellyik egyházkerület hány követet küldhet, 's egyeseknek szintugy szavok van mint egyházkerületi követeknek — nem adhatna-e egyedül a' papság világi elnöklet alatt is irányt a' dolgok folyamának: szabad legyen azonban a' ref. papság állását kis vázlatban ide szoritnom. Nyiltan szölok, czélzás nélkül 's higgadt kebellel, szavainnak csak tisztátalan lélek adhat ferde irányt. Azt hiszik némellyek, hogy a' reformatio kivette lelkészink kezébül a' hatalmat 's világiak urasága és pór kedély alá nyomta őket. Az utóbbit én is hiszem. Paczkázgat a' ref. pór papján, mert kenyeret ad neki; világi uraink ellenörködés helyett háttérbe szoriták az egyházzolgákat, igazgatás és kormány dolgában főszerepet játszókat. Tekintsünk a' helyét hitűek egy pár egyetemes gyűlésökre vissza. Mig világi uraink nyomos vitakozással tárgyalják a' szönyegre hozott tárgyakat, szívet és lelket ható beszédökkel fájdalom- vagy örömkönyűket csálnak, körülményekhez képest, a' hallgatók szemébül: a' lelkészek szötlan csendben vesztegelnek, legföjebb küldöik utasítását bagdadozzák vagy olvassák el. Tavaly a' ref. főiskola, jelenleg az unio érdekes ügyében mellyik lelkésznek szája szözlött szív teljességébül velök oszlásaig hatólag? mellyiknek ajkáról folyt mézkint beszéd, 's közülök kinek nyelve vala gyors író tollához hasonlatos? Fájdalom! a' felelet csak busító, mit ágostai testvérink ellenében még inkább fájlalhatunk; mert közülök mégis csak hallánk lelkészeket férfias bátorsággal nyilatkozni. Nincsen ugyan a' ref. papság általjában véve a' tudományosság és miveltség azon pontján, hol egyházzolgának állnia kellene; 's ez oka, hogy mint mult évi conventen egy derék világi ülnök mondá, ujjal ki lehet őket mutatni: azonban kivétel mégis van, 's hogy az emlitemt nemaság tudatlanság következménye volna, állitni soha nem fogom; de azt nyiltan kimondom, hogy elnyomatás okozata. Szenvedöleg van a' ref. lelkész a' világiak és pór ellenében, és mi örülünk, hogy a' szegény nem tudja fejét fölemelni; pedig csalódunk. Minden helyzet, minden viszonylagos felsőség, ha általjában véve semmivel ugyanazonos is, hatalmat igényel, azt mutogatni ügyekszik is; e' mellett igaz marad mindig, hogy hatás hatást szül, ha körön kívül nem, belül mindenesetre. Nem uralkodik ugyan a' ref. papság világiakon, nem pórnépen: de saját felein; 's annál veszélyesebben. Minél öszszöbb szoritjuk az erőt, annál hatósabb az, minél keskenyebb a' víz medre, a' folyam annál sebesebb, 's a' löcsöbe vert por kis lyukon szokott meggyulni. A' közpap tanítókon, az esperes egyházvidéke lelkészein és iskolatanítóin tölti kénye 's kedve szerint szenvedélyit 's így feljebb, visszaélve azon parányi helyzettel, mire gyakran csak öregség iránti figyelem csigázta fel. Szegénység és uralkodni-akarás ellentét ugyan; de hiszen czélt nemcsak pénzzel, hanem cselszövényekkel, vagy szeretet 's néha két színőség, ottan alszelidség lepleben burkolva is létesithetni. Tekintsük a' dolgot gyakorlatilag. Ki látta valaha hogy esperes vagy superintendens fija, veje vagy atyafija 's kedvencz-embere silány helyen roszt fizetés mellett tengödött volna? nem lehet-e minden esperes stb. lyányát ugy tekinteni, mint kinek hozományja bizonyosan jó papságból álland? példájára amaz esperesnek, ki egyházvidéke gyűléseit ime szavakkal nyitotta meg „fiamat a'***i ekklezsia predikátorának hitta meg, én ebben megnyugszom; vömet a'***i ekklezsia hasonlókép predikátorának hitta, én nem ellenzem.“ Nem papuraság-e ez? a' szabadhívás jogát gördithetné itt ugyan valaki ellenem; de erre difficile est satyram non scribere! Jegyzöt is szabadon választ sok helyen a' nép, azonban nem volt-e arra is már eset, hogy egy némellyik csupán nötlenségének köszönheté megválasztatását. Van ugyan kivétel, de kevés, 's ezek parányi számához annyival nagyobb tisztelettel viseltethetni. Legyen ennyi elég egy testület beléletébül, melly nagyobb részint még annyira iszonyodik nyilvánosságától; 's biztassuk magunkat azon jó reménnyel, hogy a' ref. lelkész-helyzet reformját kivini, mire olly nagy szükség van, a' megjelenendö egyházi folyóiratnak jutand dicsőségül. Addig is tisztelt pályatársak vastürelmet, szilárdságot az uj 's épen azért szokatlan pályához! 's ha az óság megrögzött emberei örök tüzre kárhoztatandnak titeket, hogy porlepte öltönyeiket megszellöztettétek: nagy mesteretek példája lelkisiten, ki nem engedé, hogy a' templomok pénzverök 'stb. mühelye legyen. — Széchenyi István gr. „Kelet népe“ 2dik kiadásban jelent meg, ára 2 fr. 40 kr. pengö. — Kuthy Lajos rokонтartalmu munkája novemberi vásárra fog megjelenni. — E' napokban jelent meg a' Szinmütár 25dik füzete „Nemes és polgár“, vagy „A' se-

lyemarus“ vigj. 5 felv., Scribe után ford. Dobrosy; ára 40 kr. pp. Nemzeti szinpadunkon a' „Pohár víz“ jeles szerzőjének e' politikai vigjátéka legnagyobb tetszéssel ismételtetett. — Nemzeti szinpadunkon f. hó 15ikén „Gemma di Vergy“ dalj. 2 felv. adaték; 16ikén e' szinpadon először „Dávid“ eredeti dráma 5 felv. Szigligetitől; 17ikén „Ludas Matyi“ bohózat 3 felv. Balogtul; 18ikén „Belizár“ dalj. 3 felv.; 19ikén először „Hernani“ dráma 5 felv.; Hugo Victor után ford. F.; 20ikén „Angyal és daemon“ vigj. 3 felv.; 21ikén másodsor „Dávid“ eredeti dráma 5 felv. Szigligetitől. bed. —

Turóczból: Az oct. 5ik 's köv. napjain tartott közgyűlést, évnegyedes létére szokás szerint a' m. jun. közgyűlés jegyzökönyve felolvasásával 's időközti tartott kisgyűlések jegyzökönyvei hitelesítésével kezdetük, melly utóbbiak végzései ámbár megmaradtak, egy végzésnek mindazáltal felolvasása, melly azon hitanács intézvénye következtében hozott, miszerint a' n. m. h. tanácshoz ezentul intézendö feliratok hiv. mellékletei magy. szerkezetűeknek rendeltetnek, azon indítványtételre szöglált alkalmul, mennyire kívánatos hogy a' hivatalos jelentések jövendöre csupán magyarul adassanak be, némellyek támogató okúl egyenesen azt mondván ki, hogy miután a' jegyzöi hivatal politikai tárgy jegyzökönyvnek magy. nyelven vitelére szoritottatott, az osztoztató igazság nyomán más hivatalokat is hasonlóan eire szoritani szabadságban áll. Ez indítványt J. J. tb. elvében támogatván, egyedül azon tekintetbül, hogy miután mult évben az e' tárgybani végzés hozásakor, bár a' jegyzökönyvbe nem iktatók, amaz engesztelő egyezéstörtént, miszerint a' legközelebb tartandó tisztválasztásig diák nyelvü jelentések beadása engedessék meg, ezen egyezést szötlul megtartatni ohajtja, azonban ajánlólag kívánja a' hazafiság érdekébül, hogy bár néhány magyar jelentés már eddig előfordult is, azok süröbbek legyenek. Történt ezután még több söt hevesb nyilatkozás, mellyekre leginkább R. F. szbirö az indítvánnyal elvben ellenkező beszéde szöglált alkalmul, de mind e' mellett J. J. módosító indítványa tulnyomó pártoltatásra talált. Érintve levén ez alkalommal a' tisztválasztás 's a' magyar nyelv szent ügye, báró P. G. tb. a' KK és RR arra figyelmeztetvén, hogy 1818óta, kivéven az 1838ki első alispán megválasztása után félbenzakasztottat, csak egyszer u. m. 1832ben tartatott tisztválasztás, mivel bár nem hivatalos uton de közhirbül 's a' lapokbül m. Révay György b. urnak valós. főispáni hivatalra kineveztetelése már köztudomásu, az annak üdvözlésére kinevezendö küldöttségnek utasításul azt ohajtja meghagyatni, hogy ö mélt. magyar szönoklat mellett üdvözlötve, egyszersmind a' KK és RR nevében arra kéressék meg, miszerint főispáni székfoglalását tisztválasztás-tartással egybekapcsolni méltöztassék; melly ohajtás néhány pártoló, 's néhány módosítást kívánó nyilatkozás után, végzésé lön. Ezek a' szokott gyűlési tárgyak fölvételét megelőzvé, következtek a' kis és közgyűlési érdekesb végzések és tárgyalatások: 1. Minap közlött Turesek-féle sérelem tárgyában a' megye kívánatához képest ujra tagadó válasz érkezvén ö Fels. nevében 's a' Kőrömcz város mint Turesek helységek földesura ellen a' hátralevö országos költségek megvételére törvényes uton indított pór folyamátját, addig mig a' fenforgó hatóság kérdés kir. rendelet által nem döntetik el, megszünetni parancsolván, a' mennyire ezen ismétlő kir. parancs által a' törvénykezés rendes folyama megakasztatnék, az séremlül jegyeztetett föl, egyébiránt a' fenérintett tureseki sérelem minélelőbbi megszünetése eszközlésül ö felsége azt eldöntö kegyelmes rendelet-kiadásra ujra megkéretni határozottatott. 2) A' kisdedövö és gazdasági egyesületek igen becses felszölitásai csak annyiban találtak viszhangra, mennyire azok tartalma elnök alispán által röviden előadatván, az egész tárgy 's a' gyűlések eszközlése járásbeli bírakra bizottat, pedig tisztelet becsület ezen tisztviselöknek, de hogy azok más számos 's bokros foglalatosságaik mellett, ezekben is olly buzgón eljárjanak, mint azt talán a' tárgy fontossága megkívánja, azt tölük követelni nem lehet. Az üdvös ügy tekintetébül tehát két észrevételem talán nem lesz fölösleg, t. i. a) hogy hasonértelmü felszölitások ne legyenek olly hosszak, hanem a' dolog vejeje röviden adassék elő, mert a' gyűlésnek, melly csak emberekbül áll, nem mindig van kedve értekezésüket hallgatni; b) hogy a' tárgy inkább magányos uton hasonló intézetek iránt némi rokonszenvvel viseltető egyedeknek ajánltassék, kik ezután gyűlésben is pártoladják az ügyet. 3) Szepesi káptalanbeli nagyprépost és püspöki helytartó e' megyéhez intézett diák szerkezetü hivatalos levelének felolvasásakor azon észrevétel tétetvén, hogy azt az uj törvény 4. §. rendeletihez képest e' nyelven szerkesztve nem fogadhatni el, miután annak tartalma többek által magányos érdekeknek 's mint ilyen a' hatósági tárgyalatással öszsze nem egyeztetethönek nyilványittatott, a' levél az esedezölevelek sorába foglaltatni 's az érintett szellemben hozott hátratos végzéssel ellátva visszaküldetni hagyatott meg a' jegyzöi hivatalnak. 4) Pozsony megyének a' nagy-szombati vaspálya érdemében tett felszölitása járásbeli szbirákhoz részvényesek gyűjtése végett utasítottatott. 5) Két alszölgabirói hivatal felsöbbl helyrül engedtetvén meg, miután ez leginkább a' mezzei rendörségi foglalatosságok miatt történt, most pedig a' tél beállásával azok nélkülözése türhető, a' KK és RR különben is tisztujtást rövid idő mulva reménylövén, azok megválasztását a' rendes tisztujtásra halasztották. Nem lesz fölösleg itt megemliteni, mikép ezen megye négy járásra levén felosztva, így csak két járásnak jut egyegy alszölgabiró, a' többi kettö pedig eddigi állásában marad, ezért is magánykörökben arról olly nyilatkozások történtek 's történnék, miszerint a'

házi pénztár kimélese tekintetéből kívánatos lenne valamely fenálló hivatal megszüntetni, ennek fizetését még más két felállítandó alszolgabírói hivatalra ruházni, így mind a négy járást egyenlőségbe hozni, a megszüntetett hivatal foglalatosságát pedig az alszolgabírói hivatal köréhez csatolni. 6) a' zniói járás szbirája bejelentvén: miképen a' tavalyi dec. gyűlésben hozott végzés értelménél fogva a' zniói uradalom uriszék-tartásra általa megintetvén, ezen intéseknél mindaddig semmi sikere nincsen; ámbár a' jelentésben az uradalom mentiségére felhozott okok mellett némelyek nyilatkozván, a' törvény szigorát még most elmellőztetni ohajták, többen mindazáltal egyenesen a' törvény rendeletjéhez ragaszkodván nemcsak az uriszék határidejét nyomban elhatározatni, egyszersmind ahoz kívánt tagokat kinevezeteni sürgettek, mi csakugyan végzésre is lön; azonban miután az úriszék-tartás mellett szólók közül némelyek uriszéki tagokká nevezettek, nehogy őket valami haszonvágýról gyanúsítani lehessen, ezen kitétetést el nem fogadták, hanem indítványuk következtében azok, kik rendesen a' zniói uradalom uriszékére meghivatni szoktak, nevezettek ki elnök 's ülnökökké. 7) Szucsány m. városban a' belső telkek szabad adásvevése már régóta divatozván 's e' szerint egy telek része több év e' ott az akkori birtokos által más egyednek eladatván, annak vevője pedig a' rajta felállított épületektől zselléri kötelességeket minden félbenszakasztás nélkül teljesítvén, miután e' részecske a' nagyobb rész mostani birtokosa által megszerzetett 's állítólag mint tartozvány az egészhez visszacsatoltatott, a' rajtalevő lakház leromboltatott, helyette pedig más épület állítatott fel, a' zselléri kötelességek teljesítése annyira megtagadátott, hogy az illető földesúr régi gyakorlathoz ragaszkodván, magának csak a' törvény-szabta foglalás útján kénytelenített elégtételt szerezni, mi panaszképen a' telekbirtokos résziről előadatván, 's a' panasz törvény értelménél fogva barátságosan el nem intéztetvén egyszersmind a' körülmények valódisága a' tiszti vizsgálatból kitűnván, a' kérdéses, mint igazán bonyolult tárgy elítélése urbéri székre utasított. 8) Bizonyos megyebeli zsidó pénzhamisításról vádoltatván, mint-hogy az egész vád csak azon körülményen alapult, miszerint a' zsidó egy rész huszassal valaki által megcsalván, azt tükörmázzal bekenni szándékozott, 's még mielőtt szándékát teljesítette volna, a' vádló által megakadályoztatott, azért is más e' vádat alaposan megczáfó körülmények hozzájárulta miatt is vád alól a' megye által fölmentetett; most azonban a' H. tanács intézvénye szerint e' tárgyban rövid útoni ítélethez rendeltetvén, a' megye résziről felírás képen az elhatározatott választatni, hogy e' tárgyban a' megye már is eljárván 's a' vádlottat vád alól végzésileg fölmentvén, a' dolgot rövid úton elintézte. 9) Az ugy nevezett fixumok nov. 22kén kezdődnek; évnegyedes gyűlés dec. 6ra van határozva, köv. napra pedig törvényszékülések. Mind ezt megelőző még egy assig-nationalis közgyűlés, mellyen minden részletes számadás megvizsgáltatik. — (Folytatás 's vége jövőre.)

Lugos oct. 14kén. Ma fejeztetett be tisztújítószerű gyűlésünk, gátoltatva levén ez uttal részletes leírásba bocsátkozni, azért csak a' fő eredményt közlöm: első alispán lett szuboticzai Kiss András, másod Jakabffy Kristóf, főjegyző Makaj Sándor; Marsovszky László lugosi, Krengel Lajos kápolnási, Petrovics Tivadar bulcsi, Kovács Károly oraviczai és Papházy János krassói járásbeli főszolgabírák. Orbók Ernést főpénztárnok; Moys Antal főügyvéd; már csak ezekből is látható, hogy nagy változások történtek. Addig is még részletes leírást közölhetek, csak azt jegyzem meg, hogy e' nemzeti ünnepet a' legszébb rend bélyegzé. Sz. F.

(Vegyesek Abaujból.) Rozgony, oct. 16kán. A' még tavaly helyben több földesúr részvéte hozzájárultával létesült lövészegylet f. e. aug. 12kén első közgyűlést tartván, miután mindenek előtt a' szükséges hivatalnokok megválasztatnak, (fő lövészmeister: Csáky Rudolf gróf, al: Kelcz Vincez, tollnok: Klestinszky László, pénztárnok: Klestinszky Imre, választmányi tagok: Klestinszky István és Kelcz Eduárd) valószággal alakultnak nyilvánított 's czélszerű alapszabályok hozattak; az egylet czélja: lögyakorlás, korszerű haladás, esinosabb társalgás és tisztos időöltés. Áll alapító, rendes-és tiszteleti tagokból, az elsők csupán helybeli földesurak lehetnek, az utolsók rend és rangkülönég nélkül minden mivelt férfi; jelenleg az egylet 14. alapító rendes és 28. tiszteleti tagból áll, magától értődvén, hogy minden íromány és levelezés csupán és egyedül magyar nyelven fog vitetni, az egylet bármí más nyelven irt levelezést, írományokat, árjegyzékeket nem fogad el 's visszautasít. Rendes lövészet minden héten csütörtökön tartatik, szabad lövészet m. h. 20kán volt, mellyre az igen szeles, hűvös, kellemetlen idő daczára is vendégek szép számmal jelentek meg, kiket a' m. főlövészmeister, ugy szinte az egész egyletet is valódi magyar vendégszeretettől fűszerezett lakomával megvendégelni sziveskedett, ebdő felett számos köszöntő pohár lelkes szók közt emeltetvén. A' lövészegylet örökös időkre alapult és évről évre munkálkodásának tágasb kört igyekszik nyitni. — Kassa v. tanácsa ámbár az idekét rendbeli közgyűlésből irt hivatalos levelek által a' határán keresztülmenő 's rosz karban levő közönséges utak megigazítására felszólítottatott, nem tekintvén arra: hogy vámjai évenként nevezetes jövedelmet hoznak 's hogy az 1598: 30; 1599: 30 és 1723: 15 's 16. t. czikkek rendelkezése szerint a' vámok birtokosai a' hidakat, közönséges utakat és tölteket a' fenemlített törvényekben meghatározott büntetés terhe alatt igazítatni és folyást jó állapotban fentartani kötelesek — azokon mind e' mai napig semmi igazítást nem tétetett 's e' miatt a' város határában fekvő mind ns Sáros vmegye, ugy Kassaujfalú, Bárca és Pólyi helységek felé vezető kereskedési 's közönséges utak olly rosz állapotban vagynak, hogy az azokon utazás több helyen veszélyes — a' kereskedés és közlekedés elmozdítása tekintetéből, mennyiben Kassa város ismételt hiv. felszólítás után ezt tenni elmulasztván, törvényes kötelességét e' részben nem teljesítette, f. e. aug. 23kán tartatott közgyűlésből, a' fenemlített és határán keresztül menő kereskedési és közönséges utaknak, f. e. nov. jövő napjaig leendő megigazítására 's jó állapotba helyeztetésére a' nevezett városnak záros határidő rendeltetett; egyszersmind azon nem reményelt esetre, ha netán ebbeli törv. kötelességének a' záros

határidőig eleget nem tenne, ellene a' fenidézett törvények foganatba vétele elhatározatott meg 's erről a' város tanácsa hivatalos levél által értesített; azonban mint tapasztaljuk a' tisztelt tanács e' részben eddig keveset vagy épen mitsem tétetett. Erre csakugyan nem mondhatni hogy „Kassa város ebben is az időszak szavát megérti“ mint ezt az idekét „Ismértető“ 74dik sz. mosolyogva olvastuk — reméljük, hogy a' t. vmegye határozatának sikert szerzend. — Kassán a' tanuló ifjuság f. h. 3kán tartá a' sz. lélek segélyül hívását, melly alkalommal a' physica tanítója Stokinger Lénárd ur, diák beszédet (előhaladás!) tartott, erre ismét sokat lehetne mondani, de minek falra borsót hányni? — Hirlik, hogy új főispánunk Károlyi Lajos gr. beigtatása jövő nov. fog végbevenni, mi azonban nehezen hihető, minden esetre annyi várható, hogy a' beigtatás leglehetőbb fényel fog történni; némelyek azt is rebesgetik, hogy akkor Kassára a' nemzeti színész-társaság Pestről feljö (?) ezt valóban szívből ohajtanók, de az alkalmasint pium desiderium marad. — Felső-Láncon az újonnan felépült templomot f. h. 10kén megyés püspökünk m. Ocskay Antal ünnepélyesen avatta fel 's délben, az igen számos, díszes vendégkoszorút járásbeli főbíró Lánczy Jakab fényesen megvendégelte. — Regmeczen f. h. 1jén élete 32dik évében meghalt Kazinczy László megyénk gönczi járásbeli szeretett alsz. bírójá. Béke hamvainak! — Réseinken a' burgonya-szüretnek majd mindenütt vége, mi más években csak e' hónap végével és nov. elején szokott történni, és sok helyen bőven termett. — Időnk: szép őszi napok. Klestinszky László.

S. a. Ujhely őszi 21én. Hegy-alja napja leszállt és pedig tán örökre! hol gazdaság virult, ottan most nyomor tenyészik, hol annyi pénz volt forgásban hajdan, most csak panaszok hallatszanak. Az idén jókorabb kezdők szüretünket a' szokottnál 's már majd mindenütt végehez közel; mert a' rosz szőlőtermés miatt csak hamar átesünk rajta. A' bornak már eddig is jó ára van, 40—70 ft. hordaja, az aszúnak puttona 20—30 fr. — de csak volna mit eladni, 's volna ki a' keveset megvenni! Minden pincze telve régiebb borokkal; ezelőtt a' venni- akarók jártak a' bor után, most vevő után kell járni, ki el akarja borát adni! — Itt minden kereskedés a' zsidók kezében van 's ha jön is külföldi vevő, ez nem a' természetektől vesz, de a' zsidóktól; és így mit ez rajta nyer, mintha egyenesen a' természet zsebéből venné ki. A' megye ugyan próbálni akarta ez egyedáruságot eltüntetni, könnyítendő a' vég pusztulásnak indult hegy-alján; de mielőtt foganatba vétetett volna, felsőbb parancs által megsemmisített a' megye határozata, és most ott vagyunk, a' hol voltunk, inség és pusztulás lön a' hegyaljaiak sorsa, és nincs, ki rajtok segítsen! De most valamit a' felföldről. Az aratás igen silány volt, és takarmány alig van ide 's tova, egyedül a' burgonya termett középseben, de azt is megemészti a' sok pályinka-főző gép; indítvány tétetett a' főzés-eltöltésre, de a' szó elhangzott a' pályinka-főzők zaja között. Népünk mindenütt meg van szorulva 's már most alig van kenyere; de mi utakat készítettünk, tisztviselőinket akarjuk szaporítani és fizetősöket emelni, a' hajduk ruháján a' sinórokat szaporítani, templomokat építünk, mind azon nép veritékével, melly éhenhalással fog ma holnap küzdeni; utolsó marháját kénytelen eladni a' szegény, hogy az engesztelhetetlen adószedőt kielégítse. A' pauperismus lábra kapott. Paraszt és ur egyiránt koldusok vagyunk; amazt az adónak sok neme, és a' pályinka, ezt a' fényűzés és rosz gazdálkodás rontja. Alig jó be valami új gazdasági czikkely, melly hasznos ígér; azonnal mindenik csak azt természet, vagy szaporítja 's minden mást mellőzve csak erre fordítja mindenét, 's ha ennek a' sok concurrentia által leszáll ára, ő megbukott. — Mindenütt mimagunk vagyunk a' hibásak 's vajmi szeretjük azt másra fogni! — Ne legyünk fényűzők; ne majmoljuk a' tehetősöket, iparkodjunk és okosan éljünk, és a' pauperismust, ez egész Európában elterjedt nyavalyát annyira mennyire elhárítjuk, vagy legalább késleltetni fogjuk: qui habet tempus, habet vitam. Jövő alkalommal politikai dolgainkról, és bonyolult viszonyainkról, értem nyilvános dolgainkat, fogom önt részrehajlatlanul tudósítani, *) mert bár párt embere vagyok, de az igazságé is, és gondolkodásom soha senkinek alá nem rendelem. Egyébkint maradok elv, és személy barátja. Barkóczy Mihály. —

Egyek őszi 15kén. Türelmem hangzik minden vallásfelekezet ajkain, 's ezt méltán igényelheti is mindenik magának; csak hogy a' tények meghazudtolják sokszor az ajkak szép hangzatát. A' sokak közül, mellyek másutt is történnének, elég legyen itt egyet, melly legujabb, feltűntetünk, hogy lássuk ebben is honunk és a' vallásfelekezetek egymás iránti állását. A' tény ez: Balog Bálint kath. vándorleveleivel ellátva 1837én visszatért Hajdu-Böszörménybe, hogy kötelverő mesterségét anyja mellett, ki 18. év óta lakik ott, folytassa. Folyamodik tehát a' tanácshoz biztos lakásért, 's a' tanács határozata folyamodására ez lön: mivel némely oda költöztek a' városi terhet aránylag nem viselték, kötelverőben pedig a' város épen nem szükölködik, minthogy a' szükséges köteleket Debreczenből szerzi meg, a' folyamodó kérése nem teljesítettik. E' határozat a' h. szoboszlai lelkész közbenvetése által megsemmisített 's B. B. még azon évben, mint egyéb rendes lakos adó alá vettetett. Azonban 1840ben mesterségét folytatandó a' tanács ajánló utilevelével ellátva Szegedre költözött; de itt nem látván jövedője szerenésjét biztosítva, még azon évben visszatért HBöszörménybe 's jegyet váltott bizonyos ottani ref. lakos leányával. Már ki is hirdettetett, mint házasság a' szószékből két ízben, mit meghallván a' tanács, elibe idézteti B. B. t. 's újabb határozatnál fogvást a' városbul végkép kitiltatja. A' mátká jegyese ügyének jobbra fordulását remélvén, őt a' kiüző poroszlok elől hetekig rejtgette, végre látván a' határozat változhatatlanságát vegyes házassági kötéséről lemondott. E' kitiltatás 's házassági meggátolás okát hivatalosan tudakozván az illető lelkész, feleletre sem méltatott, hanem azon megvető kifejezéssel dobott el levele: hogy a' tanács maga tettéről a' papnak számolni nem tartozik; 2dik sürgető levelére pedig azt felelte: hogy B. B. tot, mint idegent azért tiltja ki, mert ő a' reá vetett adót ki nem fizette; a' legujabb rovat-összeírásakor megszökött és mint kóborló és semmivel bíró nem viselte

*) Örömmel várjuk. A' szerk.

ugy magát, hogy a tanács e kegyelmét megérdemelte volna. Már kérdjük mi magát a tisztelt tanácsot: lehet-e azt idegennek mondani, ki 18. év óta lakosa a városnak? a vagy mit jelentenek Mária Theresia 1757dik évben a Hajdukerülethez intézett azon szavai: ut omnibus catholicis — domicilium figure, fundosque comparare volentibus, sub gravissima animadversione liberum admittatur? ha nem említjük is az 1840: 29. t. cz. mely nemcsak kath. de minden becsületes zsidó embertársunknak szabad lakhatást enged. Okul adatik továbbá, hogy a reá vetett adót ki nem fizette és uraim! itt a kezünkél a városi jegyzőkönyv hiteles kivonata, mely szerint még Szegedről visszatérte után is fizette adóját s házasságakor csupán néhány krral tartozott, mit bármikor is lefizetende. Azon állítvány továbbá: hogy a rovatos öszszeírás elől megszökött, méltatlan vád s álnok ürügy, mert mint láttuk a város utlevelével ellátva távozott el, nem kóborlani, hanem az utlevél szerint mesterségét folytatni. Hogy végre rosz viselete miatt nem érdemelte volna meg a lakhatást, ezt magának a tanácsnak kiadott utlevele czáfolja meg, hol mint minden erkölcsi vagy polgári büntől ment ajánlatik. — Igy tiltatott ki B. B. H. Böszörménybül, ki most már attul várja igaz ügyének orvosollatását, kit hazai törvényünk summus Justitiariusnak nevez; és így gátoltatott meg újra egy vegyes házasság. Itt habár több kérdést lehetne is tennünk, azon egy korszerűt terjesztjük csupán honunk jogtudósaihoz: ha a böszörményi tanács e' vegyes házasság meggáltása *) miatt fenytendő-e az 1647diki 14. t. cikkellyel? Mester István egyeki káplán Szabolcsban. —

(Breznóbányai tüzvész.) F. évi aug. 12ikén e' városban délelőtti tizedfél órakor nagy tűz támadt, mellynek okát még maig sem tudhatni. Nagyobb részint vége levén már a' takarásnak, a' házakban fölhalmozott gabona és széna miatt a' tűz olly gyorsan terjedt, hogy másfél óra alatt az egész iskolautca, az ev. templom, paplak, lyányiskola s több ház a' nagy téren áldozatja lett a' pusztító elemnek. A' kárt 100ezer forintnál többre bűcsülik, s egy köztisztelői aszszony a' lángokban lelte halálát. Leginkább két cserépfödözeti magas haznak köszönhetni, hogy a' lángok a' város nagyobb részét nem hamvaszták el, ámbár egyébiránt a' városi és kamrai tisztség is mindent elkövette a' lángok elfojtására. A' leégött házak nagy része biztosítva levén az ausztriai első biztosító intézetnél, ez legnagyobb készséggel fizette ki az illető pénzmenyiséget.

(Felvilágosítás a' panszlavismus ügyében.) A' panszlavismus hősei, uton utfélen, kül és belföldi hírlapokban, röpiratokban, könyvekben elsórt alaptalan vádjaikra következő válaszol az aug. Allg. Zeit. egyik levelezője: „Megrázó látvány egy nagy népet saját, és az idő hibái által szédarabolva, szolgaságra jutva elenyészni. Ha e' nép szellemus fia fájalmában igazságtalan panaszra fakad, azon érzelem, mellybül e' panasz származik, megérdemli az ellenfél becsülését is. E' szempontból veszszük mi Ontót levelezője jels közleményét a' tótok nemzetiségbül kivetkötése felől. (Allg. Zeit. Beil. sept. 13 s 14.) és bár különböző elveknél hódolunk, azon nép iránti rokonérzetbül, mellyet Németországban a' hatalmas német miveltég megszórtott vagy egészen elnyomott, Lengyelországban testvéri kéz földre sujtott, Törökországban az ozman basauraság ostroma alatt vérzik, s csupán Ruszsiában táplálja még a' jövendőbeli nagyság életének csiráját, mellyre a' despotismus kemény növelése alatt felmagzik, ezen népiránti szánakozásból csupán azon hamis adatokat rójuk meg, mellyeket az említett tót levelező a' magyarokról közölt, és igaztalan vádjaik gyűlöletesség, részrehajlás nélkül visszaigazítjuk. Különös hogy alig mult el egy évtized, mikor épen azon emberek, kiket most tótüldözöknek keresztelnek, mind a' megyei, mind az országgyűlésen a' lengyel nemzetiség mellett nyilatkoztak: a' vármegyék egyhangú szava emelkedett a' szerencsétlen nép mellett, a' szláv törzök e' legdicsebb virága mellett. Azelenkező nézet olly hírtelen elterjedt volna Magyarországon, vagy ezen érzelem nem az többé, melly minket most minden, ha szinte irodalmi öszszeköttetés s rokonszenv iránt is Ruszsiával, minden iránt, ki csak legkisebb jelével is dicsekszik a' ezári kegynek, bizodalatlanabbá teszen, mint ezelőtt, mikor még mi mint elvesztett öröly környezve nem valánk azon népektül, mellyek éjszak páczejának vagy befolyásának engednek, mikor még az európai lehető öszszeköttetés esetében nem Magyarország tére volt csatamezővé rendelve, mellyen Európa jövendőbeli sorsának kiküzdetni kell? És ha mi azon idő óta nemzetiségünket erősíteni akarjuk, ha a' magyar nyelvet nagyobb szeretettel mivéljük, ha azt a' hazában a' középkori kolostorlatóság helyére mint hivatalost emeljük, akkor Magyarország tót lakosinak még mindig nem lehet panaszuk; mi nem kívánunk többet tőlök, mint, hogy a' magyar nyelvet anyanyelvök mellett értsék és beszéljék, mint ezelőtt a' konyhalatint. Ezt minden párt nevezetes férfiak rég nyilván kimondották, Kossuth ugy, ki most a' legszélő liberalismus hangszere, mint velünk Széchenyi gr. a' mérsékelt haladás képviselője, v. Dessewffy Aurel gr. a' kormánypárt szelleműs előharczosa. A' nyelvkényszerítést sohasem hirdették a' befolyással bírók, és a' magyaroknak, olly teli pofával emlegetett ama megtámadásaik, szoros vizsgálat után némelly jelentéstelen rajoskodók kevés, általában roszalt fenyegetőzésire szoritkoznak, mellyeknek hasonló, pedig nagy tekintetű emberektül származott, horvát tényeket szögezhetni ellenökbe. Ama magányosan álló, előttem különben részleteiben ismeretlen lajoskomáromi esemény mindenesetre több mint egy tizeddel történt ezelőtt, holott a' röpirat, melly után a' tót levelező elbeszéli, már 1831ben jelent meg. A' szlávok hosszu elnyomatása és szerencsétlensége őket, mint tudva van, eleitül fogva hangos panaszokhoz és szerénytelen követelésekhez szoktatta; a' posenieket is, kiknek állapotja Poroszország kormánya alatt annyira megjavult, királyuknak komolyan kellett arra emlékeztetni, hogy nyelvök megtartása mellett nem csupán lengyelek, hanem egyszersmind poroszok is. A' királynak igaza volt, és pedig két emberkor alig mult el, hogy Posen a' lengyel királyság egyik kiegészítő része volt, mellyhez régi emlékezetek s nem rég egy jobb jövendő reménye által volt kötve, mig nálunk Magyarország jogát ezer évi birtok szentesíti Szvatopluk és Moimir birodalmának romjain. Mellyekhez még a' historiai emlékeztés is csak homályosan jut fel. Merengjen bár a' tót enthusiaista ama régi homályos emlékezeteken s mély fájalmommal keresse meg Dévény váromladékait; rajzolja lehető színekkel a' betörő magyarok kegyetlen dúlását a' régi tót szabadság ellenében, jelenben azzal, melly inkább a' jövendő mint mult felé fordul, sem ellen-sem rokonszenvet nem támaszt, a' józan történetbarát megmosolyogja ezen fölhevülést s ezen tényekben csak a' régi történeti igazság azon tanúságtételt látja,

*) Mert mintin B. B. tiltatott, jegyese a' házasságról lemondott. — Egyébiránt a' vallásfelekezetek állása e' tájakon nagyot változott; így Balmaz-Ujvárosban a' ref. lelkész el akarta tulajdonítani a' vegyes házasságok esketési jogát s ugyanott egy ref. anya leányának férjhez menetelében megegyezni nem akart, ha csak kath. férje leány részére reversalist nem ad. — M. I.

hogy a' mult minden fénye daczára is a' gyöngébb népek mindig meghódoltak az erősebbeknek, és, ha meggyőzőiknél szellemileg hatalmasabk nem voltak, lassankint velük öszszeolvadtak, s végre egészen elnyeltek. Hisz a' tót levelező maga is megvallja, hogy az egész magyar nemesség, a' horvátok kivételével, a' tót vér igen nagy vegyülete mellett is, főtül talpig egészen magyar. — A' tót levelező szereti a' csillagó szavakat: proicit ampullas et sesquipedalia verba, a' nélkül hogy tényeket hozna fel, ollyakat t. i. mellyek az utóbbi időben történtek, mellyeket az ember megbüntethetne vagy megczáfolhatna. O csak a' Magyarországon ismeretes panszlávféle hírlapi harcot emlegeti és Zay grófnak, az evang. egyház és iskolák főfelügyelőjének székfoglaló beszédét. De hogy ezen kérdéseket a' német közönség megértse, szükség visszatérni a' magyar evang. egyház szerkezetére, melly népválasztási elven, és a' jogoknak a' világik s egyháziak közti egyenlő megosztásán alapszik. Ennek talpköve a' közönség; az egyházközönségnek t. i. minden teljeskoru férfi tagjai szótöbbség szerint választják papjaikat és előljáróikat, kiknek kettős elnökségük alatt a' helybeli gyűlésben tanácskozik minden tag szótöbbség szerint a' gyülekezet fontos dolgai felett. A' közel testületek képezik az esperességeket, hol a' gyülekezetek szótöbbséggel választják az esperest, és az esperességi világi felügyelőt, kik hasonló jogokkal felruházta az esperességi gyűléseken elnökösködnek, hol a' gyülekezetek világi és egyházi képviselői egybegyűlnek. Az esperességek fölött áll a' négy kerület (superintendentia) mellyeknek hangszere a' kerületi gyűlések, a' gyülekezetek nem pedig az esperességek által választatott püspökök és kerületi felügyelők elnöksége alatt; végre a' négy kerület évenként egyesül a' Pesten tartatni szokot egyetemes közgyűlésben, hol egy világi színt a' gyülekezetek szava által választatott főfelügyelő elnöksége alatt, a' nélkül hogy a' püspök mellé adatnék, az egész magyar ágostai hitü egyház dolgai tárgyaltatnak. Mivel az egész szerkezetnek a' gyülekezet talpköve, nagyon természetes, hogy azon surlódások, mellyek a' mindig vegyes kettős elnökség következtében a' pap és felügyelő közt támadtak, kivált hol egyik elnök miveltégben hatalmasabk volt a' másikkál, gyakran az esperességi és kerületi gyűlésekbe is átmentek, annyival inkább, mivel azoknak világi tagjai a' nemzetiség érzelmétül lelkesítettek, és a' nemzetiséget kívánva, kedvetlenül nézték, hogy a' papság egy része (mert a' többség sokkal jobban ismeri haza iránti kötelességeit hogy sem a' magyar nyelv és irodalom gyarapolását örömet nem segíté) ellenkezőleg azon törekvésekkel a' tót irodalomhoz és tót egységhez pártolt. Erre eszközlül az iskolákat igyekeztek használni, hol a' diákok közt tót társaságokat állítottak. először ugyan nyelvyakorlás végett, de mellyeknek a' tűzbuzgalmu ifjuság tapasztalatlansága miatt csak hamar a' tót átok felelti panaszra, magyarok iránti gyűlöletre, 80 millió rokonai gyakori emlegetésire, és az irodalmi panszlavismus előmozdítására ragadtatott. Egy illyféle költemények gyűjteménye, mellyben az ösztötságot (panslavismust, Wsseslowenstwod) hirdették, a' nélkül, hogy szerzőik és kiadóik, leginkább diákok, lépéseik törvénytelenességre s veszélyességire az iskolai tanítók s felügyelők által figyelemmel nézték s törekvésök megkorhatalott volna, magára vonta a' magyar hírlapok figyelmét. Zay gr., ki a' mult országgyűlésen olly sok érdemet szerzett magának a' protestantismus körül s ki csakhamar azután főfelügyelővé megválasztatott, hatalmas körlevéllel lépett közbe, melly neki több vármegyé megválasztásának is kitézte, de ugyanakkor egy névtelen röpirat gyalázatos piszkolódásának is kitézte, melly a' tót ügynek Magyarországon jóval többet ártott mint Zay fölépte, és a' Jelenkor valamennyi cikkelyei, mert a' magyar a' nyilvánosságához szokván, és a' harcot szembeszállva szeretvén, mindig utálja a' családor gyilkosfele megtámadást. Ezen röpirat hangja azonban azt is gyaníttatá, hogy valami erős párt hangszere, és azért az egész ország szemét az ágostai hitüek egyetemes közgyűlésére függeszté, melly Pesten sept. Skán kezdett el. Volt hát végre alkalom és hely, hol a' tót panaszait s félelmeiket kionthették, hol nyugott tanácskozásban a' főfelügyelő törekvését megtámadni és kárhóztatni, vagy jóváhagyni kelle. Midőn ott az egyházban öszszegyűltünk, hol voltak akkor a' tótság apostolai? miért hallgattak mindnyáján? Ott Zay grófnak az evang. egyház, viseleteért egyhangulag köszönetet szavazott, a' tanácskozás, kevés kivétellel, magyar nyelven folyt, és az iskolákban minden tót társaság feloszlátása igen nagy többséggel határozatott el. Ohajtánám hogy az Allg. Zeit. tót levelezője, ki elárulja hogy protestans, ott személyesen lett volna jelen. Akkor a' közönséget egy más tényre bizonyosan nem ámitja el, vakmerően állítván hogy a' calvinismus Magyarországon magához törekszik vonni a' lutheranusokat. Ez az egyesülés dolganak gyűlöletes elesavarása, melly egész terjedelmében is megérdemli a' német olvasó világ figyelmét. Midőn a' reformatio Magyarországra és Erdélybe behatott, akkor a' lutheranusok megátalkodott viselete kényszeríté a' csepregi zsinathoz a' kálvinistákat elváltásra, és mintha ezen historiai vétket jóvá akarták volna tenni, a' mult két században több ízben nem sikerült egyesülési kísérlet után, most ismét, szinte az ágostai hitüek részirül sok fontos szózat, mindenek fölött pedig Zay grófé emelkedett föl az egyházi egység ügyében; de a' reformatusok ezen felszólítások eleinte hidegen vették, mi részint különböző, más alapon nyugvó egyházszerkezetükből magyarázható. De midőn a' mostani ágostai hitü egyetemes közgyűlés egyhangulag megismérette, milly üdvös legyen az elvált rokon egyházak egyesítése, és a' reformatusok ugyanekkor tartatott egyetemes közgyűléséhez felszólítás küldetett, a' reformatusok hasonló melegséggel fogadák az egyesülés szavát s mindkét részirül választmány neveztetett ki, hogy a' mind két féltül elvben felállított egység fogantatása felől tanácskozzanak, a' nélkül hogy még sok miveletlen gyülekezet vallásos érzelmül valahogy megsérték. Igy tétetett le egy eredménydus dolog talpköve a' két egyetemes közgyűlés örömköltése közt, melly minden hazafi keblében viszhangra találand, mint jele a' mindig jobban érzett egység szükségének, melly olly sok szakadás, vallás, és szabaditekos osztály által szétszaggatott hazánkat erősíteni fogja. — Fáj nekünk hogy a' tudós, tót levelező, ki még az egyesülési kísérletben is a' tótok elnyomatását sajtítja, ez érzelemben nem osztozik velünk, annyival inkább, mivel a' német gyülekezetek attul épen olly kevéssé féltik népiségüket, mint a' magyar nyelv terjedésétül. Mer' ök bár minden tekintetben magasabban álló törzökhöz tartoznak mint a' tótok, s igen gazdag irodalom áll készen szolgálatjukra, mégis igen jól ismerik az ország viszonyait, és örömmel simulnak a' magyar elemhez. ha látják is, hogy a' magyar szellemi élet a' német tudományon és miveltégen erősült meg s még mindig ezen szálon függ öszsze vele. — A' németek e' nyugodt viselete jobban kárhóztatja a' tót igazást Magyarországon mint minden hírlapi cikk. Hogy egyébiránt a' tót levelező minket mindig magyar nevünkön Magyaroknak nevez, hogy e' német nevet Ungarn mint közönségesbet, a' tótokra is kiterjeszse, az a' tótok megrökönyült sajátsága, mi annál nevésegesbet, minthogy e' szó Ungarn a' tót U hri Wengri-tül származik, mellyel minket a' tótok az országabjövételünk óta neveztek s melly csak azon idő óta kapta e' nevet: Ungarn.

Nagy-Surány 10ed hó 16kán. Fájalmos érzettől körülözönlött szívvél, és remegő kézzel vezetem tollamat, a' t. olvasó közönséget, egész hazát, sőt külföldet is érdeklő, illető gyász-esetről értesítendő. Igen! a' haza becsét emelő, mélt. gróf Károlyi Lajos uradalmában létezett híres surányi angol-amerikai ma-

házi pénztár kiméltése tekintetéből kívánatos lenne valamely fenálló hivatali megszüntetni, ennek fizetését még más két felállítandó alszolgabírói hivatalra ruházni, így mind a négy járást egyenlőségbe hozni, a megszüntetett hivatal foglalatosságát pedig az alszolgabírói hivatal köréhez csatolni. 6) a zniói járás szbirája bejelentvén: miképen a tavalyi dec. gyűlésben hozott végzés értelménél fogva a zniói uradalom uriszék-tartásra általa megintetvén, ezen intézésnek mindeddig semmi sikere nincsen; ámbár a jelentésben az uradalom mentségére felhozott okok mellett némelyek nyilatkozván, a törvény szigorát még most elmellőztetni ohajták, többen mindazáltal egyenesen a törvény rendeletjéhez ragaszkodván nemesak az uriszék határidejét nyomban elhatározatni, egyszersmind ahoz kívánt tagokat kineveztetni sürgettek, mi csakugyan végzéssé is lön; azonban miután az uriszék-tartás mellett szólók közül némelyek uriszéki tagokká neveztettek, nehogy őket valami haszonvággyal gyanúsítani lehessen, ezen kitiűntetést el nem fogadták, hanem indítványuk következtében azok, kik rendszeren a zniói uradalom uriszékére meghivatni szoktak, neveztettek ki elnök's ülnökökké. 7) Szucsány m. városban a belső telkek szabad adásvevése már régóta divatozván 's e szerint egy telek része több év e'ött az akkori birtokos által más egyednek eladatván, annak vevője pedig a rajta felállított épületektől zselléri köteleességeket minden félbenzakasztás nélkül teljesítvén, miután e' részecske a nagyobb rész mostani birtokosa által megszerzetett 's állítólag mint tartozvány az egészhez viszszaesatoltatott, a rajtavevő lakház leromboltatott, helyette pedig más épület állítatott fel, a zselléri köteleességek teljesítése annyira megtagadtatott, hogy az illető földesur régi gyakorlathoz ragaszkodván, magának csak a törvény-szabta foglalás útján kénytelenített elgételt szerezni, mi panaszképen a telekbirtokos részről előadatván, 's a panasz törvény értelménél fogva barátságosan el nem intéztetvén egyszersmind a körülmények valódisága a tisztí vizsgálattól kitűnven, a kérdéses, mint igazán bonyolult tárgy elitélése urbéri székre utasított. 8) Bizonyos megyebeli zsidó pénzhamisításról vádoltatván, mint-hogy az egész vád csak azon körülményen alapult, miszerint a zsidó egy rész huszszal valaki által megcsalatván, azt tükörmázzal bekenni szándékozott, 's még mielőtt szándékát teljesítette volna, a vádló által megakadályoztatott, azért is más e' vádat alaposan megczáfólo körülmények hozzájárulta miatt is vád alól a megye által fölmentetett; most azonban a H. tanács intézvénye szerint e' tárgyban rövid útoni itélethozás rendeltetvén, a megye részről felírásképen az határozatott válaszoltatni, hogy e' tárgyban a megye már is eljárván 's a vádoltat vád alól végzésileg fölmentvén, a dolgot rövid úton elintézte. 9) Az ugy nevezett fixumok nov. 22kén kezdődnek; évnegyedes gyűlés dec. 6ra van határozva, köv. napra pedig törvényszékülések. Mind ezt megelőző még egy assig-nationalis közgyűlés, mellyen minden részletes számadás megvizsgáltatik. — (Folytatás 's vége jövőre.)

Lugos oct. 14kén. Ma fejeztetett be tisztújítóségi gyűlésünk, gátoltva levén ez uttal részletes leírásba bocsátkozni, azért csak a fő eredményt közlöm: első alispán lett szuboticzai Kiss András, másod Jakabffy Kristóf, főjegyző Makaj Sándor; Marsovszky László lugosi, Krengel Lajos kápolnási, Petrovics Tivadar bulesi, Kovács Károly oraviczi és Papházy János krassói járásbeli főszolgabírák. Orbók Erneszt főpénztárnok; Moys Antal főügyvéd; már csak ezekből is látható, hogy nagy változások történtek. Addig is mig részletes leírást közölhetek, csak azt jegyzem meg, hogy e' nemzeti ünnepet a leg-szebb rend bélyegzé. Sz. F.

(Vegyesek Abaujából.) Rozgony, oct. 16kán. A' még tavaly helyben több földesur részvéte hozzájárultával létesült lövészegylet f. e. aug. 12kén első köz-ülést tartván, miután mindenek előtt a szükséges hivatalnokok megválasztat-tak, (fő lövész-mester: Csáky Rudolf gróf, al: Kelez Vince, tollnok: Klestinszky László, pénztárnok: Klestinszky Imre, választmányi tagok: Klestinszky István és Kelez Eduárd) valóssággal alakultnak nyilvánított 's czélszerű alap-szabályok hozattak; az egylet célja: lögyakorlás, korszerű haladás, csinosabb társalgás és tisztes időtöltés. Állapító, rendes-és tiszteleti tagokból, az elsők csupán helybeli földesurak lehetnek, az utólsók rend és rangkülönség nélkül minden mivelt férfi; jelenleg az egylet 14. alapító rendes és 28. tiszteleti tag-ból áll, magától értődvén, hogy minden íromány és levelezés csupán és egye-dül magyar nyelven fog vitetni, az egylet bármí más nyelven írt levelezést, írományokat, árjegyzékeket nem fogad el 's visszautasít. Rendes lövészet min-den héten csütörtökön tartatik, szabad lövészet m. h. 20kán volt, mellyre az igen szeles, hűvös, kellemetlen idő daczára is vendégek szép számmal jelentek meg, kiket a m. főlövész-mester, ugy szinte az egész egyletet is valódi magyar vendégszeretettől fűszerezett lakomával megvendégelni sziveskedett, ebéd fe-llett számos köszöntő pohár lelkes szók közt emeltetvén. A' lövészegylet örökös időkre alapult és évről évre munkálkodásának tágasb kört igyekszik nyitni. — Kassa v. tanácsa ámbár az ideí két rendbeli közgyűlésből írt hivatalos levelek által a határán keresztlömenő 's rossz karban levő közönséges utak megigazi-tására felszólítottatott, nem tekintvén arra: hogy vámjai évenként nevezetes jö-vedelmet hoznak 's hogy az 1598: 30; 1599: 30 és 1723: 15 's 16. t. czik-kek rendelkezései szerint a' vámok birtokosai a' hidakat, közönséges utakat és töl-téseket a' fenemlített törvényekben meghatározott büntetés terhe alatt igazítatni és folyvást jó állapotban fentartani kötelesek — azokon mind e' mai na-pig semmi igazítást nem tétetett 's e' miatt a' város határában fekvő mind ns Sá-ros vmegye, ugy Kassaujfalú, Bárca és Pólyi helységek felé vezető kereske-dési 's közönséges utak olly rossz állapotban vagynak, hogy az azokon utazás több helyen veszélyes — a' kereskedés és közlekedés előmozdítása tekinté-téből, mennyiben Kassa város ismételt hiv. felszólítás után ezt tenni elmulaszt-ván, törvényes köteleességét e' részben nem teljesítette, f. e. aug. 23kán tar-tatott közgyűlésből, a' fenemlített és határán keresztül menő kereskedési és közönséges utaknak, f. e. nov. jövő napjaig leendő megigazítására 's jó álla-potba helyzetésére a' nevezett városnak záros határidő rendeltetett; egyszers-mind azon nem reményelt esetre, ha netán ebbeli törv. köteleességének a' záros

határidőig eleget nem tette, ellene a' fenidézett törvények foganatba vétele ha-tározatott meg 's erről a' város tanácsa hiv. levél által értesített; azonban mint tapasztaljuk a' tisztelt tanács e' részben eddig keveset vagy épen mitsem té-tetett. Erre csakugyan nem mondhatni hogy „Kassa város ebben is az időszak-zavát megérti“ mint ezt az ideí „Ismertető“ 74dik sz. mosolyogva olvastuk — remélljük, hogy a' t. vmegye határozatának sikert szerzend. — Kassán a' tanuló ifjuság f. h. 3kán tartá a' sz. lélek segélyül hívását, melly alkalommal a' physica tanítója Stokinger Lénárd ur, diák beszédet (előhaladás!) tartott, erre ismét sokat lehetne mondani, de minek falra borsót hányni? — Hirlik, hogy új főispá-nunk Károlyi Lajos gr. beigtatása jövő nov. fog végbevenni, mi azonban nehe-zen hihető, minden esetre annyi várható, hogy a' beigtatás leghetőbb fényvel fog történni; némelyek azt is rebesgetik, hogy akkor Kassára a' nemzeti színész-társaság Pestről feljö (?) ezt valóban szívből ohajtanók, de az alkalmasint pium desiderium marad. — Felső-Láncon az ujonnan felépült templomot f. h. 10kén megyés püspökünk m. Ocskay Antal ünnepelesen avatta fel 's délben, az igen számos, diszes vendégkoszorut járásbeli főbíró Láncoz Jakab fényesen meg-vendégelte. — Regmeczen f. h. 1jén élete 32dik évében meghalt Kazinczy Lász-ló megyénk gönczi járásbeli szeretett alsz. bír. Béke hamvainak! — Résezin-ten a' burgonya- szüretnek majd mindenütt vége, mi más években csak e' hó-nap végével és nov. elején szokott történni, és sok helyen bőven termett. — Időnk: szép őszi napok. Klestinszky László.

S. a. Ujhely őszhő 2fén. Hegy- alja napja leszállt és pedig tán örökre! hol gazdaság virult, ottan most nyomor tenyészik, hol annyi pénz volt forgásban hajdan, most csak panaszok hallatszanak. Az idén jókorabb kezdők szüre-tünket a' szokottnál 's már majd mindenütt végéhez közel; mert a' rossz szülő- termés miatt csak hamar átesünk rajta. A' bornak már eddig is jó ára van, 40—70 ft. hordaja, az aszúnak puttona 20—30 fr. — de csak volna mit eladni, 's volna ki a' keveset megvenni! Minden pinceze telve régiebb borokkal; ezelőtt a' venni- akarók jártak a' bor után, most vevő után kell járni, ki el akarja borát adni! — Itt minden kereskedés a' zsidók kezében van 's ha jön is külföldi vevő, ez nem a' természetüktől vesz, de a' zsidóktól; és így mit ez rajta nyer, mintha egyenesen a' természet zsebéből venné ki. A' megye ugyan próbálni akarta ez egyedáruságot eltüntetni, könnyítendő a' vég pusztulásnak indult hegy- alján; de mielőtt foganatba vétetett volna, felsőbb parancs által megsemmisített a' me-gye határozata, és most ott vagyunk, a' hol voltunk, inség és pusztulás lön a' hegyaljaiak sorsa, és nincs, ki rajtok segítsen! De most valamit a' felföldről. Az aratás igen silány volt, és takarmány alig van ide 's tova, egyedül a' bur-gonya termett k ö z é p s z e r ü e n, de azt is megemésztí a' sok pályinka-főző gép; indítvány tétetett a' főzés- eltítésre, de a' szó elhangzott a' pályinka-főzők zaja között. Népünk mindenütt meg van szorulva 's már most alig van ke-nyere; de mi utakat készítettünk, tisztviselőinket akarjuk szaporítani és fizeté-söket emelni, a' hajduk ruháján a' sínórokat szaporítani, templomokat építünk, mind azon nép veritékével, melly éhenhalással fog ma holnap küzdeni; utólsó marháját kénytelen eladni a' szegény, hogy az engesztelhetetlen adószedőt ki-elégítse. A' pauperismus lábra kapott. Paraszt és ur egyiránt koldusok va-gyunk; amazt az adónak sok neme, és a' pályinka, ezt a' fényűzés és rossz gazdálkodás rontja. Alig jö be valami új gazdasági czikkely, melly hasznos ígér; azonnal mindenki csak azt termesztí, vagy szaporítja 's minden mást mellözve csak erre fordítja mindenét, 's ha ennek a' sok concurrentia által leszáll ára, ő megbukott. — Mindenütt mímagunk vagyunk a' hibásak 's vajmi szeretjük azt másra fogni! — Ne legyünk fényűzők; ne majmoljuk a' tehetősöket, ipar-kodjunk és okosan éljünk, és a' pauperismust, ez egész Európában elterjedt nyavalyát annyira mennyire elhárítjuk, vagy legalább késleltetni fogjuk: qui habet tempus, habet vitam. Jövő alkalommal politikai dolgainkról, és bonyo-lult viszonyainkról, értem nyilvános dolgainkat, fogom önt részrehajlatlanul tudósítani, *) mert bár párt embere vagyok, de az igazság is, és gondolko-dásom soha senkinek alá nem rendelem. Egyébkint maradok elv, és személy barátja. Barkóczy Mihály. —

Egyek őszelő 15kén. Türelem hangzik minden vallásfelekezet ajkain, 's ezt méltán igényelheti is mindenik magának; csak hogy a' tények meghazudtol-ják sokszor az ajkak szép hangzatát. A' sokak közül, mellyek másutt is törté-nnek, elég legyen itt egyet, melly legujabb, feltűntetnünk, hogy lássuk ebben is honunk és a' vallásfelekezetek egymás iránti állását. A' tény ez: Balog Bálint kath. vándorleveleivel ellátva 1837én visszatért Hajdu-Böszörménybe, hogy kötéltverő mesterességét anyja mellett, ki 18. év óta lakik ott, folytassa. Folyamo-dik tehát a' tanácshoz biztos lakásért, 's a' tanács határozata folyamodására ez lön: mivel némely oda költözöttek a' városi terhet aránylag nem viselték, kötéltverőben pedig a' város épen nem szükölködik, minthogy a' szükséges köte-leket Debreczenből szerzi meg, a' folyamodó kérése nem teljesítettik. E' hatá-rozat a' h. szoboszlai lelkész közbenvetése által megsemmisített 's B. B. még azon évben, mint egyéb rendes lakos adó alá vettetett. Azonban 1840ben mes-terségét folytatandó a' tanács ajánló utilevelével ellátva Szegedre költözött; de itt nem látván jövendője szerenésjét biztosítva, még azon évben visszatért HBöszörménybe 's jegyet váltott bizonyos ottani ref. lakos leányával. Már ki is hirdettetett, mint házasuló a' szószékből két izben, mit meghallván a' tanács, elibe idézteti B. B. t. 's újabb határozatnál fogvást a' városbul végkép kitiltatja. A' máka jegyese ügyének jobbra fordulását remélvén, őt a' kiüző poroszlok elől hetekig rejtegette, végre látván a' határozat változathatlanságát vegyes házassági kötésérül lemondott. E' kitiltatás 's házassági meggátlás okát hiva-talosan tudakozván az illető lelkész, feleletre sem méltatott, hanem azon meg-vető kifejezéssel dobott el levele: hogy a' tanács maga tetterül a' papnak számolni nem tartozik; 2dik sürgető levelére pedig azt felelte: hogy B. B. tot, mint idegent azért tiltja ki, mert ő a' reá vetett adót ki nem fizette; a' legujabb rovat-összszéiráskor megszökött és mint kőborló és semmivel bíró nem viselle

*) Örömmel várjuk. A' szerk.

ugy magát, hogy a tanács e' kegyelmét megérdemelte volna. Már kérdjük mi magát a' tisztelt tanácsot: lehet-e azt idegennek mondani, ki 18. év óta lakosa a' városnak? a' vagy mit jelentenek Mária Theresia 1757dik évben a' Hajdúkerülethez intézett azon szavai: ut ommibus catholicis — domicilium figere, fundosque comparare volentibus, sub gravissima animadversione liberum admittatur? ha nem említjük is az 1840: 29. t. cz. mely nemcsak kath. de minden becsületes zsidó embertársunknak szabad lakhatást enged. Okul adatik továbbá, hogy a' reá vetett adót ki nem fizette és uraim! itt a' kezünkél a' városi jegyzőkönyv hiteles kivonata, mely szerint még Szegedről visszatérte után is fizette adóját 's házasságakor csupán néhány krral tartozott, mit bármikor is lefizetende. Azon állítvány továbbá: hogy a' rovatos özszeírás elől megszökött, méltatlan vád 's álnok ürügy, mert mint láttuk a' város utlevelével ellátva távozott el, nem kóborlani, hanem az utlevél szerint mesterségét folytatni. Hogy végre rosz viselete miatt nem érdemelte volna meg a' lakhatást, ezt magának a' tanácsnak kiadott utlevelé czáfolja meg, hol mint minden erkölcsi vagy polgári büntől ment ajánlatik. — Igy tiltatott ki B. B. H. Bösörménybül, ki most már attul várja igaz ügyének orvosoltatását, kit hazai törvényünk summus Justitariusnak nevez; és így gátoltatott meg újra egy vegyes házasság. Itt habár több kérdést lehetne is tennünk, azon egy korszerűt terjesztjük csupán honunk jogtudósaihoz: ha a' bösörményi tanács e' vegyes házasság meggátlása *) miatt fenytendő-e az 1647diki 14. t. cikkellyel? Mester István egyeki káplán Szabolcsban. —

(Breznóbányai tüzevész.) F. évi aug. 12ikén e' városban délelőtti tizedfél órakor nagy tűz támadt, melynek okát még maig sem tudhatni. Nagyobb részint vége levén már a' takarásnak, a' házakban fülhalmozott gabona és széna miatt a' tűz olly gyorsan terjedt, hogy másfél óra alatt az egész iskolautca, az ev. templom, paplak, lyányiskola 's több ház a' nagy téren áldozatja lett a' pusztító elemnek. A' kárt 100ezer forintnál többre bősülik, 's egy köztiszteletű aszszony a' lángokban lelte halálát. Leginkább két cserépfödözeti magas haznak köszönhetni, hogy a' lángok a' város nagyobb részét nem hamvaszták el, ámbar egyébiránt a' városi és kamrai tisztség is mindent elköve a' lángok elfojtására. A' leégett házak nagy része biztosítva levén az ausztriai első biztosító intézetnél, ez legnagyobb készséggel fizette ki az illető pénzmenyiséget.

(Felvilágosítás a' panszlavizmus ügyében.) A' panszlavizmus hősei, uton utfélen, kül és belföldi hírlapokban, röpiratokban, könyvekben elszórt alapítványokra következő válaszol az aug. Allg. Zeit. egyik levelezője: „Megrázó látvány egy nagy népet saját, és az idő hibái által szétdarabolva, szolgaságra jutva elenyészni. Ha e' nép szellemű fia fájalmában igazságtalan panaszra fakad, azon érzélem, melyből e' panasz származik, megérdemli az ellenfél becsülését is. E' szempontból vesszük mi Önöt levelezője jels közleményét a' tótok nemzetiségbül kivételzetése felől. (Allg. Zeit. Beil. sept. 13 's 14.) és bár különböző elveknél hódolunk, azon nép iránti rokonérzetbül, melyet Németországban a' hatalmas német miveltség megszorított vagy egészen elnyomott, Lengyelországban testvéri kéz földre sújtott, Törökországban az ozman basauraság ostora alatt vérzik, 's csupán Ruszsiában táplálja még a' jövendőbeli nagyság életére csiréjét, melyre a' despotizmus kemény növelése alatt felmagzik, ezen népiránti szánakozásból csupán azon hamis adatokat rójuk meg, melyeket az említett tót levelező a' magyarokról közölt, és igaztalan vádjait gyűlöletesség, részrehajlás nélkül visszaigazítjuk. Különös hogy alig mult el egy évtized, mikor épen azon emberek, kiket most tótülözöknöknek keresztelnek, mind a' megyei, mind az országgyűlésen a' lengyel nemzetiség mellett nyilatkoztak: a' vármegyék egyhangú szava emelkedett a' szerencsétlen nép mellett, a' szláv törzsek e' legdicsebb virága mellett. Azellenkező nézet olly hirtelen elterjedt volna Magyarországon, vagy ezen érzélem nem az többé, mely minket most minden, ha szinte irodalmi újszekerítés 's rokonszeny iránt is Ruszsiával, minden iránt, ki csak legkisebb jelével is dicsekszik a' csári kegynek, bizodalatlanabbá teszen, mint ezelőtt, mikor még mi mint elvesztett öröhely környezve nem valánk azon népektül, melyek éjszak páczájának vagy befolyásának engedelnek, mikor még az európai lehető özszeütkezés esetében nem Magyarország tere volt csatamezővé rendelve, mellyen Európa jövendőbeli sorsának kiküzdetni kell? És ha mi azon idő óta nemzetiségünket erősíteni akarjuk, ha a' magyar nyelvet nagyobb szeretettel mivéljük, ha azt a' hazában a' középkori kolostorlatinság helyére mint hivatalos emeljük, akkor Magyarország tót lakosainak még mindig nem lehet panaszuk; mi nem kívánunk többet tőlök, mint, hogy a' magyar nyelvet anyanyelvök mellett értsék és beszéljék, mint ezelőtt a' konyhalatint. Ezt minden párt nevezetes férfiai rég nyilván kimondották, Kossuth ugy, ki most a' legszélő liberalizmus hangszere, mint velünk Széchenyi gr. a' mérsékelt haladás képviselője, v. Dessewffy Aurel gr. a' kormánypárt szelleműs elharczosa. A' nyelvkenyszerítést sohasem hirdették a' befolyással bírók, és a' magyaroknak, olly teli pófalv emlegetett ama megtámadásai, szoros vizsgálat után némely jelentéstelen rajoskodók kevés, általában rosszal fenyegetőzésre szorítkoznak, melyeknek hasonló, pedig nagy tekintetű emberektül származott, horvát tényeket szögezhetni ellenükbe. Ama magányosan álló, előtem különben részleteiben ismételten lajoskomáromi esemény mindenestre több mint egy tizeddel történt ezelőtt, holott a' röpirat, mely után a' tót levelező elbeszéli, már 1834ben jelent meg. A' szlávok hosszu elnyomatása és szerencsétlensége őket, mint tudva van, eleitül fogva hangos panaszokhoz és szerénytelen követelésekhez szoktatta; a' posenieket is, kiknek állapotja Poroszország kormánya alatt annyira megjavult, királyuknak komolyan kellett arra emlékeztetni, hogy nyelvök megtartása mellett nem csupán lengyelek, hanem egyszersmind poroszok is. A' királynak igaza volt, és pedig két emberkor alig mult el, hogy Posen a' lengyel királyság egyik kiegészítő része volt, mellyhez régi emlékezetek 's nem rég egy jobb jövendő reménye által volt kötve, mig nálunk Magyarország jogát ezer évi bírtok szentesiti Szvatopluk és Moimir birodalmának romjain. melyekhez még a' historiai emlékezés is csak homályosan jut fel. Merengjen bár a' tót entusiastá ama régi homályos emlékezeteken 's mély fájdalommal keresse meg Dévény váromladékit; rajzolja lehető színekkel a' betörő magyarok kegyetlen dúlását a' régi tót szabadság ellenében, jelenben azzal, mely inkább a' jövendő mint mult felé fordul, sem ellen-sem rokonszenvet nem támaszt. a' józan történetbarát megmosolyogja ezen fölhevültést 's ezen tényekben csak a' régi történeti igazság azon tanuságtételét látja,

*) Mert mintán B. B. tiltatott, jegyese a' házasságról lemondott. — Egyébiránt a' vallásfelekezetek állása e' tájakon nagyot változott: így Balmaz-Ujvárosban a' református el akarta tulajdonítani a' vegyes házasságok esketési jogát 's ugyanott egy ref. anya leányának férjhez menetelében megegyezni nem akart, ha csak kath. férje leánya részére reversalist nem ad. — M. I.

hogy a' mult minden fénye daczára is a' gyöngébb népek mindig meghódoltak az erősebbeknek, és, ha meggyőzőiknél szellemileg hatalmasabak nem voltak, lassankint velök özszeolvadtak, 's végre egészen elnyeltek. Hisz a' tót levelező maga is megvallja, hogy az egész magyar nemesség, a' horvátok kivételével, a' tót vér igen nagy vegyülete mellett is, főtül talpig egészen magyar. — A' tót levelező szereti a' csillogó szavakat: proicit ampullas et sesquipedalia verba, a' nélkül hogy tényeket hozna fel, ollyakat t. i. mellyek az utóbbi időben történtek, mellyeket az ember megbüntethetne vagy megczáfolhatna. Ó csak a' Magyarországon ismeretes panszlávféle hírlapi harcztot emlegeti és Zay grófnak, az evang. egyház és iskolák főfelügyelőjének szükségfoglaló beszédét. De hogy ezen kérdéseket a' német közönség megértse, szükség van szótaláni a' magyar evang. egyház szerkezetére, mely népválasztási elven, és a' jogoknak a' világiak 's egyháziak közti egyenlő megosztásán alapszik. Ennek talpköve a' közönség; az egyházközsegeknek t. i. minden teljeskoru férfi tagjai szótöbbség szerint választják papjaikat és előljáróikat, kiknek kettős elnökségük alatt a' helybeli gyűlésben tanácskozik minden tag szótöbbség szerint a' gyülekezet fontos dolgai felett. A' közel testületek képezik az esperességeket, hol a' gyülekezetek szótöbbséggel választják az esperest, és az esperességi világi felügyelőt, kik hasonló jogokkal felruházta az esperességi gyűléseken elnökösködnek, hol a' gyülekezetek világi és egyházi képviselői egybegyűlnek. Az esperességek fölött áll a' négy kerület (superintendentia) mellyeknek hangszere a' kerületi gyűlések, a' gyülekezetek nem pedig az esperességek által választott püspökök és kerületi felügyelők elnöksége alatt; végre a' négy kerület évenként egyesül a' Pesten tartatni szokot egyetemes közgyűlésben, hol egy világi színté a' gyülekezetek szava által választott főfelügyelő elnöksége alatt, a' nélkül hogy a' püspök mellé adatnék, az egész magyar ágostai hitű egyház dolgai tárgyalatnak. Mivel az egész szerkezetnek a' gyülekezet talpköve, nagyon természetes, hogy azon surlódások, mellyek a' mindig vegyes kettős elnökség következtében a' pap és felügyelő közt támadtak, kivált hol egyik elnök miveltésben hatalmasabb volt a' másiknál, gyakran az esperességi és kerületi gyűlésekbe is átmentek, annyival inkább, mivel azoknak világi tagjai a' nemzetiség érzelmütül lelkesítettek, és a' nemzetegységet kívánva, kedvetlenül nézték, hogy a' papság egy része (mert a' többség sokkal jobban ismeri haza iránti kötelességeit hogy sem a' magyar nyelv és irodalom gyarapítását örömet ne segítse) ellenkezőleg azon törekvésekkel a' tót irodalomhoz és tót egységhez pártolt. Erre eszközül az iskolákat igyekeztek használni, hol a' diákok közt tót társaságokat állítottak, először ugyan nyelvgyakorlás végett, de mellyekben a' tüzbuzgalmu ifjúság tapasztalatlansága miatt csak hamar a' tót átok feletti panaszra, magyarok iránti gyűlölségre, 80 millió rokonaik gyakori emlegetésére, és az irodalmi panszlavizmus előmozdítására ragadtatott. Egy illyféle költemények gyűjteménye, mellyben az ösztótságot (panslavizmust, Wsseslowenstwo) hirdették, a' nélkül, hogy szerzőik és kiadóik, leginkább diákok, lépéseik törvényteleneségire 's veszélyességire az iskolai tanítók 's felügyelők által figyelmeztetnének 's törekvésök megkorhóltatott volna, magára vonta a' magyar hírlapok figyelmét. Zay gr., ki a' mult országgyűlésen olly sok érdemet szerzett magának a' protestantizmus körül 's ki csakhamar azután főfelügyelővé megválasztott, hatalmas körlevéllel lépett közbe, mely neki több vármegye köszönetét megszerezte, de ugyanakkor egy névtelen röpirat gyalázatos pszkolódásának is kitézte, mely a' tót ügynek Magyarországon jóval többet ártott mint Zay föllépte, és a' Jelenkor valamennyi cikkelyei, mert a' magyar a' nyilvánosságához szokván, és a' harcztot szembeszálla szeretvén, mindig utálja a' család orgyilkosfele megtámadást. Ezen röpirat hangja azonban azt is gyantattá, hogy valami erős párt hangszere, és azért az egész ország szemeit az ágostai hitűek egyetemes közgyűlésére függeszté, mely Pesten sept. Skán kezdetett el. Volt hát végre alkalom és hely, hol a' tótok panaszait 's félelmeiket kiönthették, hol nyugott tanácskozásban a' főfelügyelő törekvésit megtámadni és kárhóztatni, vagy jóváhagyni kelle. Midőn ott az egyházban özsze gyűltünk, hol voltak akkor a' tótság apostolai? miért hallgattak mindnyájan? Ott Zay grófnak az evang. egyház, viseleteért egyhangulag köszönetet szavazott, a' tanácskozás, kevés kivétellel, magyar nyelven folyt, és az iskolákban minden tót társaság feloszlása igen nagy többséggel határozottat el. Ohajtanám hogy az Allg. Zeit. tót levelezője, ki elárulja hogy protestans, ott személyesen lett volna jelen. Akkor a' közönséget egy más tényről bizonyosan nem ámitja el, vakmerően állítván hogy a' calvinizmus Magyarországon magához törekzik vonni a' lutheranusokat. Ez az egyesülés dolgának gyűlöletes elcsavarása, mely egész terjedelmében is megérdemli a' német olvasó világ figyelmét. Midőn a' reformatio Magyarországra és Erdélybe behatott, akkor a' lutheranusok megátalkodott viselete kényseríté a' csepregi zsinatban a' kálvinistákat elválásra, és mintha ezen hisztóriai vétket jóvá akarták volna tenni, a' mult két században több ízben nem sikerült egyesülési kísérlet után, most ismét, szinte az ágostai hitűek résziről sok fontos szózat, mindenké föltt pedig Zay gróf emelkedett föl az egyházi egysülés ügyében; de a' reformatusok ezen felszólításokat eleinte hidegen vették, mi részint különböző, más alapon nyugvó egyházszerkezetükből magyarázható. De midőn a' mostani ágostai hitű egyetemes közgyűlés egyhangulag megismérté, milly üdvös legyen az elvált rokon egyházak egyesítése, és a' reformatusok ugyanekkor tartott egyetemes közgyűléséhez felszólítás küldetett, a' reformatusok hasonló melegséggel fogadák az egyesülés szavát 's mindkét résziről választmány neveztetett ki, hogy a' mind két féltül elvben felállított egyesülés fogantatása felől tanácskozzanak, a' nélkül hogy még sok miveltelen gyülekezet vallásos érzelmütül valahogy megsértsék. Igy tétetett le egy eredvénydus dolgot talpköve a' két egyetemes közgyűlés örömkialtása közt, mely minden hazafi keblében viszhangra találand, mint jele a' mindig jobban érzett egység szükségének, mely olly sok szakadás, vallás, és szabadítékos osztály által szétszaggatott hazánkat erősíteni fogja. — Fáj nekünk hogy a' tudós, tót levelező, ki még az egyesülési kísérletben is a' tótok elnyomatását sajdítja, ez érzelemben nem osztozik velünk, annyival inkább, mivel a' német gyülekezetek attul épen olly kevésé féltik népiségüket, mint a' magyar nyelv terjedésétül. Mert ök bár minden tekintetben magasabban álló törzsekhez tartoznak mint a' tótok, 's igen gazdag irodalom áll készen szolgálatjokra, mégis igen jól ismerik az ország viszonyait, 's örömmel simulnak a' magyar elemhez, ha látják is, hogy a' magyar szellemi élet a' német tudományon és miveltésén erősült meg 's még mindig ezer szálon függ özsze vele. — A' németek e' nyugodt viselete jobban kárhóztatja a' tót izgást Magyarországon mint minden hírlapi cikk. Hogy egyébiránt a' tót levelező minket mindig magyar nevünkön Magyaroknak nevez, hogy e' német nevet Ungarn mint közönségesbet, a' tótokra is kiterjessze, az a' tótok megrökönyült sajátága, mi annál neveltségesebb, minthogy e' szó Ungarn a' tót Uhri Wengri-tül származik, mellyel minket a' tótok az országajövetelünk óta neveztek 's melly csak azon idő óta kapta e' nevet: Ungarn.

Nagy-Surány 10ed hó 16kán. Fájdalmas érzettől körülözönlött szívvel, és remegő kézzel vezetem tollamat, a' t. olvasó közönséget, egész hazát, sőt külföldet is érdeklő, illető gyász-esetről értesítendő. Igen! a' haza becsét emelő, mélt. gróf Károlyi Lajos uradalmában létezett híres surányi angol-amerikai ma-

lom nincs többé, csak a rémes elbarnult falak hírlik egykori létét, 's gyászos vesztét. Borzadás futja meg az embert a még most is itt ott füstölgő romok tekintetére, és szorult szívvel fordul el azon helytől, hol előbb édes örömmel néze a nagyszerű lak felé. A szerencsétlenség f. hó 12-e 's 13-a közti éji 1 óraker történt, mikoron kigyuladván: a két malomház néhány negyed alatt, a szűkséges 's kitelhető segéd mellett, a szurkosfa, 's gyorsan emészthető anyagok elősegítette tüzi elem martalékja leve. A tűz eredete világosan ki nem puhatolható, törvényes vizsgálati tanuk szerint az világlik ki, hogy az első épület kül szertárja ki nem tudható módon gyújtott meg, 's a tűz a gabona-felhordó gépen (vulgo Pater-noster *) belsejébe harapozván, 's üszkei a másakra szél által dobátván, mindkettő a fenálló falakon kívül, ben levő tömérdek mennyiségű liszt-'s buzával együtt porig égett 's a gépek mind haszonvehetlenekké váltak, vesztét nemcsak magyarhon, hanem kultartományok is gyászolandják, melyekben tökélyt megközelítő finom liszte kereskedésben megfordult, kiket azonban azon biztatással vigasztalhatok: hogy a haszonbérői vállalkozók nagy reményt nyujtanak, kevés időre felállandó surányi angol-amerikai malomhoz 's a sikeren nem is kételkedünk, mert a több hazafiui áldozatitól ismert m. gróf Károlyi Lajos ur kegyes segélyét biztosan remélljük. Burián Imre.

Spanyolország.

(Madridban zendülési merény nyomtatott el. Elegy.) Telegrafi sürgöny szerint Madridban oct. 7 — Sik közti éjjel 80 testőrtiszt elbocsáttatása következtiben zendülés támadt. Az összeesküettek a fiatal királynét akarák hatalmukba keríteni; de szándékjuk nem sikerült, mert a katonaság híven ragaszkodott a kormányhoz 's csakhamar elnyomá a zendülést, és másnap reggel egész Madrid nyugott volt. A tartományokban mindazáltal folyvást terjed az összeesküvés. San Sebastianban az erősséget a katonaság, a várost pedig a polgárok tartják elfoglalva, 's egyik rész a másikkal mit sem enged, mert a katonák O' Donnell, 's a polgárság a kormány mellett nyilatkozott. Urbistondo és Alcala táborfők már megkezdék az ellenségeskedést. Navarra határin két testőrezred a mozgalmat pártolja. Ribero tábornok 4 ezer emberrel szándékozik O' Donnellét megtámadni, ki komolyabb csatába nem akar bocsátkozni, mielőtt újabb híreket és segélyt nem veend Madridból. Guipuscoában Fernandez ezredes lépett föl 200 emberrel Krisztina ügyében. Saragossa, Aragónia, Burgos és Castilia még nyugott. Részletes újabb hírek azonban még hiányzanak, mivel a posták igen rendetlenül haladnak az itt ott föllállott guerrillasapatok miatt. Egyébiránt jelenleg még más zavar is kezd a tartományok nyugalmát háborgatni. A földművelők ugyanis vonakosnak a papság tizedjárdékát kiadni, 's a helyhatósági törvényszékek vagy hunyt szemmel, vagy egyenesen pártolva nézik el az ebből következő visszaéléseket. Így legközelebb Elgoibar helységről 4 paraszt nemcsak vonakodott a tizedet lefizetni, hanem azzal fenyegetőzött, hogy a' netalán bekövetkezendő erőszakos végrehajtást erőszakkal fogja visszatorlani. A falusi bíró börtönbe zárata őket; de a' bergarai bíróság nemcsak szabadon bocsáttatá őket, hanem a' falusi bírót még azon fölülr törvényes üldöztetés alá helyezé. E' példa már sok helyen talált utánzásra 's ebből világosan láthatni, hogy a' hajdan híres buzgalmu baszkok is igen szabadon kezdenek már az enyim-tiédre nézve gondolkodni. A' zendülők főnökei több fölszólítást intéztek már a' néphez 's katonasághoz, 's valamennyiben ígérnek hogy Krisztina királyné rövid idő múlva személyesen jelenend meg Spanyolországban, és a' nemzet fölforgatott jogait régi épségökbe fogja visszaállítani. Krisztina azonban még folyvást igen kevés kedvet mutat Spanyolországban megjelenésre, ámbár első hivatalos tudósításában maga O' Donnell is sürgetve kérte őt, hogy jelenlétivel a' kedélyek fölizgatását előmozdítani segítse! — Munagorri Guipuscoában mutatkozik, de Alcala katonasága csapatjával együtt Bayonneba ugratá őt, mely várost a' spanyol consul fölszólalta következtiben tüstint el kelle hagynia. — Krisztina királyné nagy udvarlatot tartván Parisban, még a' francia királyné is nyíltan szerencsét kívánt neki a' legújabb spanyol fordulathoz. — Izabella királyné 1844 ki oct. 10 kén nagykoruvá, vagyis 16 évessé leend, 's így Krisztina királyné kormányzósága legszerencsésb esetben is csak 3 évre fog terjedhetni, 's azért sokan azt hiszik, hogy don Carlos volt trónkövetelővel egy kézre dolgozik, 's egyik fiához akarná nőül adni Izabellát; mi azonban ismét nem igen valószínű, mert O' Donnell eddigi fölszólításai kiméltlen kifejezésekkel támadják meg d. Carlos ugynevezett jogait, mi a' Franciaországban tartózkodó carlospártiakat rendkívül fölingerlé.

Anglia

(Sydenham l. Canadában meghalt. Elegy.) London, oct. 9 kén: Canadai hírek szerint Sydenham l. ottani főkormányzó sept. 19 kén Kingstonben meghalt. ideiglen Jackson katonai főparancsnok vette át az egyesült két Canada kormányzatát. — Goulburn kincstári kancellár beteg. — A' Themze-Tunnell hatalmas siet tökéletes elkészülésihez. — A' cityben nem hiszik ugyan, hogy a' legújabb spanyol zendülésnek maradandó sikere legyen, de mégis ohajtják, hogy a' kormány lehetőségig törekedjék ez eseményeket Anglia hasznára fordítani. — Angliában a' rendes öklészkedés mellett még egy más illy verekedési mód is létezik, „harcz föl és alá“ czim alatt. Illy verekedés ment véghez nem rég Nurbury helységben Stockport mellett, Perry földművelő és Hadfield szénbányász közt, sok száznyi nézőcsoport előtt. A' harczdíjt 16 shillingben alapíták meg. Czipén, harisnyán és övön kívül a' két küzdő egészen meztelen volt. Hadfield mindjárt a' küzdés elején, néger szokás szerint, fejével úgy melleb sujta Perryt, hogy ez azonnal öszserogyott, a' nézők pedig hangosan kiáltozák: „Üsd Jack hogy ne falhasson több burgonyát.“ A' rendőrség közbejöttkor Perry már halva volt. Hadfield, 's a' tanuk szándékos gyilkosság miatt eskütszék elibe fognak állíttatni. — A' királyné nov. elején fog lebetegülni. —

Franciaország.

(Az általános lefegyverzés még sem határozott el. Elegy.) Paris, oct. 11 kén: „A' ministeri tanács folyvást az általános lefegyverzés ügyét vitatja, de

nem bír az iránt vég-egyezkedésre jutni. Guizot a' diplomatia nevében makacsul sürgeti a' lefegyverzést, Soult és Duperré ellenében a' hadsereg 's tengerészet nevében nem akarja e' rendszabályhoz megegyezését adni. — D. Francisco de Paula infans oct. 7 kén Bayonneba érkezett. — A' Jour. des Débats hiszi ugyan, hogy a' kormány nem járuland fegyveresen közbe Krisztina hasznára; de azért szabadságában áll ügye iránt rokonszenvvel viseltetni, mit a' szabadelmű sajtó helytelennek tart, miután a' kormány a' mostani rendszert Spanyolországban ünnepelesen megismerte. Humboldt Sánd. oct. 15 én ismét Berl. készül utazni. —

Oroszország.

Egy sept. 18 án kelt ukáz a' lengyel országtanácsot és főtörvényszéket eltörölte, és mindkettő helyébe a' birodalom kormány tanácsában két új osztályt alapított, mit varsóinak hínek, és ezek együtt egy közgyűlést képeznek. A' moszka lapok ismét a' régi elkoptatott dalt huzzák, t. i. az orosz jobbagyi hűség új példáját beszélnek, e' szerint egy apa katonaságból megszökött fiát ismét ezredéhez vitette, 's a' czárjéért 200 frttal ajándékozta meg. Mi azt hisszük, hogy a' hol sokat beszélnek a' hűségről, ott annak hiányát igyekezzenek szavakkal eltakarni 's még a' kancsuka eddig nem birt csudatevő erővel a' hűség világában. —

Külföldi elegyhír.

Tyler elnök második veto-ja a' bankindítvány ellen, bár a' Times ellenkezőt állit, nagy ingerültséget szült, mit az is mutat, hogy őt képben (in effigie) több helyen megégették. Van Buren nagyon helyeslé Tyler tettét, ki azt egy üzenetben, mely nagyon engesztelő hangon van írva, igyekszik igazolni. „Egy alkotmányos köztársaság első tisztviselőjének, úgy mond, minő az amerikai, a' congressus többségének ellenében is rendületlen szilárdul kell ragaszkodni ahhoz, mit egyszer alkotványszerű kötelességének vallott; az ország azon intévényinek fentartása, melyet jó eldöditül kapott, neki mindenek felett való és ha annak megtartása mellett tönkre kellene is jutnia, becsületesebb nyereségnek tartani azt, mint sem meggyőződése feláldozásával a' sokaság tetszésit megnyerni.“ A' ministerek Webstern kívül mind lemondtak, 's az új ministerek Jackson-féle elvű emberek. — A' mostani török kormány megbuktatása Rezsid basának nem sikerült 's neki, mint már előbb is hire volt, csakugyan Parisba kell mennie követségbe. Rezsid azonban újra ki tudta eszközölni a' szultántól, hogy még 14 napig mulathasson Konstantinápolyban, miért is pártja még nem veszlette el minden reményét. Rezsid bukta újra hátráltatja a' javítást a' török birodalomban, de mig Tahir b. Riza basával szoroson öszszetart, nehezen lesz a' haladó párt győzelmébül valami. — A' török testőrezredben egy fiatal, szép aszszonyt fedeztek föl, ki már ott mint közkatona 4 évig szolgált férfi ruhában. Mivel még illyesmi Törökországban nem történt, nagy figyelmet gerjeszt. A' szultán maga elibe viteté az aszszonyt, ki megvallá, hogy boldogtalan házassági élete bír a' lépésre, 's a' szultántól gazdagon megajándékozott 's engedelmet kapott oda menni, hova tetszik, a' nélkül, hogy durva férjéhez visszatérésre kényszerítették. —

Szýriában a' beduinek és török csapatok öszszeverekedtek. A' beduinek Aleppo környékire jöttek marháikat legeltetni, 's a' basa két ezredet küldött azok szemmel tartásul. A' beduinek távollétiben a' törökök majd minden levét elhajtottak, miért ezek egy éjszakán a' török táborát megrohanták, a' katonákat szétrobbantották és az elvetett ragadományt többel együtt elfoglalták. Másnap a' basa egy ezred gyalogsággal ment ellenök, de csak hült helyöket találta. — M. Ali már 1100 szýrt bocsáttott haza. — A' keletindiai társaságtul ügyvivő van Alexandriában, ki M. Alival az iránt alkudozik, mi föltétek alatt engedi meg a' portékák átszállítását Indiába. — A' porta 3500 erszényre szállította le a' hegyi lakók adóját. — Beirut előtt folyvást 4 angol sorhajó állomásoz. — Az angol tisztek parancsot kaptak Szýriának hét alatt leendő elhagyására. — A' Libanonon gyűlést tartott a' nép és megtagadta a' szultántól az adót. — Újabb hír szerint Bremer parancsnok jun. 18 án Makaoba megérkezett 's a' hajócsapatot éjszak felé azonnal megindította, mint beszélnek Amoy megtámadására. Bremer ezen tette azt mutatja hogy vagy nincs megalégülve Elliot szerződésével, vagy hitszegéstül tarthatni a' khinaiak részirül. A' bombayilapok maj. 23 kán több rendbeli csatárul beszélnek, melyben az angolok 15 halottat veszítettek, 112 pedig sebet kaptak. A' khinaiak vesztesége hasonlítlanul nagyobb. Maj. 26 ka estvéjén Kanton előbástyái el voltak foglalva 's a' tatárok a' városba kergettettek 's ekkor készült a' főlebbi szerződés. Újabb hír szerint Pottinger utasítást kapott az angol kormánytul, miszerint az elrontott mákonyért, és hadi költség fejében 15 millió tallért kell követelnie a' khinaiktul. — Shudshak shak serge angol tisztek vezérlése alatt megverte a' fölkelteteket. A' beludzok főnöke, Nussir khan Khelatban megadta magát az angoloknak. — A' shikkek jobb indulattal kezdenek lenni az angolok iránt. —

A' francia belga alkudozás csak felfüggesztett nem pedig örökre hájtörést szenvedett. A' biztosak megegyeztek, hogy maga részéről mindenik szerezzen bővebb tudomást azon czikkekrül, melyek alkudozás tárgyai. A' vámegegyesület eszméje Angliát 's a' német tartományokat nagyon nyugtalanítja, mivel azt hiszik, hogy az által Belgium Franciaországhoz csatoltatik. — Az orosz consul sept. 19 kén érkezett meg Alexandriába; az angol consul pedig kereskedési szabadság iránt bocsátkozott alkuba M. Alival, de Ali mindig kitörőleg válaszol. — Hir szerint Naplusban nyílt háborura került a' dolog a' keresztyének és törökök közt, melyben az utóbbiak győztek. — A' szultán Ibn al Aunt a' mekkai nagy sherifet megismerte, ki néhány esztendő múlva Arabiában alkalmasint azt fogja tenni, mit M. Ali tett Egyiptusban. — Lengyel határszéli tudósítások szerint a' zárrendszer mindinkább keményül 's a' határszéli lakosok közt minden közlekedés megszakadt, kivéven az egy levelezést. Az által, hogy a' lengyel főtörvényszék el van törlesztve, és varsói osztály név alatt az orosz birodalmi tanácshoz csatolva, mint látszik Lengyelország is egészen egyesített Oroszországgal és moszka tartomány lett! — Connolly angol ezredessel a' khivai khán megkülönböztetéssel bánik; Stoddart ezr. pedig a' bokharai khánkegyét birja teljes mértékben, így az angoloknak Khivában és Bokharában ügyvivők levén hatalmasan ellene dolgozhatnak a' moszka befolyásnak.

*) Pater-nosternek híják, mivel az egész gépnek olvasó formája van.